

ASPECTE SPECIFICE ALE VIOLENȚEI FAMILIALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Cristina CRUDU

Mots-clés: *la violence, la famille, le crime, l'agression, la pathologie relationnelle, l'abus, la maltraitance, les comportements déviants, les violations des droits de l'homme.*

Violența intrafamilială își are originea în structura socială, în tradiții, obiceiuri și mentalități, care subînțeleg superioritatea bărbatului asupra femeii. Societățile moderne continuă să fie societăți patriarhale, ce acordă mai multă importanță muncii efectuate de bărbați decât celei efectuate de femei. Inegalitățile dintre femei și bărbați se manifestă în legătură cu fragilizarea poziției femeilor pe piața muncii, cu creșterea diferențelor între câștigurile salariale ale femeilor și bărbaților. Feminizarea șomajului și violenței împotriva femeilor culminează cu violența în familie fiind forme acute de discriminare. Pe lângă cele menționate mai sus, mai există o serie de factori agravanți ai manifestărilor violente în familie, cum ar fi: mutațiile intervenite la nivelul relațiilor intrafamiliale, apariția unor puternici factori de deteriorare a raporturilor dintre parteneri – starea de stres, creșterea consumului de alcool, infidelitatea, gelozia etc., lipsa de programe de promovare a conceptului de parteneriat familial, proliferarea violenței prin mijloace mass-media, atitudinea de indiferență a opiniei publice față de comiterea actelor de violență în familie. Dacă problematica violenței domestice a fost inițial asociată cu zona mai largă de dezbateri asupra drepturilor omului, mai recent s-a apelat la o nouă dimensiune de analiză, violența domestică fiind abordată din perspective efectelor imediate asupra sănătății publice.

Agresivitatea intrafamilială reprezintă o patologie relațională și de conduite comportamentale deviate. Prin implicațiile sale medico-biologic, socio-juridic, economice, tradiționale hetero-agresiunea intrafamilială devine o problemă extrem de importantă în actuala societate. Gravitatea și stringența fenomenului o confirmă datele statistice conform cărora 65% din femeile căsătorite sunt maltratate de soți, concubini, amanți; 20-40% din numărul omuciderilor sunt comise de soți/amanți împotriva soțiilor/amantelor.

Delicvența și infraționalitatea constituie formele „de vârf” ale manifestării violenței, iar statisticile întocmite în diferite țări arată o creștere îngrijorătoare a ratei acestui „flagel”, la începutul celui de-al treilea mileniu. Numai în SUA, de exemplu, la fiecare șase minute se comite un viol, iar la fiecare 25 secunde se comite un omor. Poate nu chiar în asemenea ritm, dar aceste acte de agresivitate ar deveni frecvente și la noi.

Problema agresivității, violența nu este o temă nouă și este studiată de mulți sociologi și psihologi, în literatura științifică de specialitate sunt contabilizate mai multe cercetări dedicate violenței, însă acest fapt nu a impulsionat însă vehicularea unei singure noțiuni și lichidarea totală a acestui fenomen.

Violența intrafamilială poate fi exercitată de orice persoană aflată pe o poziție de putere față de ceilalți membri. Conform cercetărilor efectuate este mult mai probabil ca o per-

soană să fie lovită sau ucisă în propria familie de un alt membru al familiei, decât oriunde altundeva, de oricine altcineva. Violența în familie reprezintă orice acțiune fizică sau verbală săvârșită cu intenție de către un membru al familiei împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă o suferință fizică, psihică, sexuală sau un prejudiciu material. La tratarea adecvată a fenomenului violenței domestice este importantă analiza obiectivă a experienței internaționale în acest domeniu. Deși violența domestică are o istorie veche, fenomenul a fost prezentat public în SUA și în Europa Occidentală în calitate de problemă gravă a societății abia în ultimele trei decenii ale sec. XX. În anii 1970, în SUA au fost organizate primele aziluri pentru jertfele violenței domestice. Erau susținute și organizațiile pentru acordarea protecției civile și juridice victimelor violenței domestice. Aceste măsuri, concomitent cu efectuarea unei analize profunde a problemei violenței domestice, au pus temelia survenite ulterior în legislația SUA.

În statele noi, independente, care s-au format în spațiul post-sovietic, se produc procese de criză, se înregistrează o instabilitate social-economică și politică, o creștere a infracțiunilor și a violenței. Violența are orientarea precumpănitor asupra femeilor și aceasta are caracter mai pronunțat mai ales în familie. În societatea noastră până adineauri nu se admitea să se vorbească deschis despre violența în familie. Iar în realitate tipul respectiv de violență există demult și e destul de răspândit: este răspândit printre oamenii de diferite etnii, cu statut social și financiar diferit, în familiile de oameni credincioși și necredincioși. Ba mai mult, în nici un caz nu putem pune această violență pe seama instabilității economice curent, întrucât violența în familie există atât în statele cu o economie înapoiată, cât și în cele cu economia avansată. Milioane de femei din toată lumea suportă ofense în fiecare zi, torturi și alte forme de violență din partea soțului sau a partenerului și pretutindeni violența dată este considerată drept un domeniu particular al vieții omenești.

În multe state din lume, s-a adunat o statistică impresionantă și s-au efectuat nenumărate investigații privind violența domestică. Acestea demonstrează că în majoritatea cazurilor, jertfele violenței domestice devin femeile.

În Marea Britanie, de exemplu, până la 25% din crimele contra personalității țin de violența domestică. S-a constatat că aproximativ 90% de apelări la poliție, când era vorba de conflicte din viața familială, țineau de cauzele agresivității bărbaților față de femeile care le erau parteneri de viață în comun.

În India și în Sri-Lanka, anual circa 5 mii de femei devin jertfe ale omorului din cauza zestrei. Potrivit datelor statistice, în fiecare an, 60 milioane de femei în lume „decad” din numărul populației din cauza decesului „subit”, provocat de diverse forme de batjocuri și violențe [2, p. 46].

Potrivit evaluărilor Băncii Mondiale, în statele dezvoltate industrial, 19% din indicele general de mortalitate a femeilor de 15-44 ani survine din cauza violenței în familie, aceasta înseamnă că fiecare a cincea femeie, care decedează la atare vârstă, moare în urma traumelor, maladiilor provocate de actele de violență.

În CSI, violența împotriva femeii în familie este o problemă gravă, care până în prezent nu se examinează ca o încălcare a drepturilor omului și o crimă. De exemplu, în Rusia circa 14 mii de femei decedează ca urmare a violenței domestice. Pentru comparație: timp

de zece ani, cât a durat războiul din Afganistan, pe câmpurile de luptă au căzut circa 13 mii de soldați sovietici. În Lituania, în 1997, 63% din femeile ce au depășit vârsta de 16 ani, au devenit victimele violenței fizice sau sexuale din partea bărbaților. În Tadjikistan, mai mult de jumătate din populația feminină este expusă violenței domestice, aproximativ 47% de femei fiind violate de proprii soți.

În linii generale, în anii '90, guvernele statelor lumii au început să recunoască violența domestică în calitate de problemă socială gravă și să caute căi de soluționare a acesteia. Una din direcțiile prioritare a devenit modificarea legislației.

La etapa actuală în jur de 40 țări au adoptat diferite legi și acte normative care interzic violența domestică: SUA, Marea Britanie, Suedia, Cipru, Noua Zeelandă, Ucraina, etc. Au fost elaborate proiecte de legi speciale în Federația Rusă, Kazahstan, Kârgâstan, Moldova etc. [2, p. 11-12].

Un copil crescut într-un mediu în care bătăile fac parte din rutina zilnică, va aplica același tratament în propria familie. Puțini sunt cei care, odată ajunși la maturitate, evită violența. Actualmente, nici o structură statală sau neguvernamentală nu cunoaște cifra exactă a copiilor abuzați în familie. Singurul studiu disponibil este cel realizat acum doi ani de UNICEF și două ministere de resort. Datele acestuia arată că fiecare al patrulea copil este bătut de părinți, în timp ce fiecare al zecelea părinte a recunoscut că este violent cu copilul său. Singurul centru de servicii specializate pentru copiii care au devenit victime ale abuzului de orice fel este „Amic”, un serviciu implementat de CN PAC în parteneriat cu direcția municipală pentru protecția copilului. Anul trecut aici au fost asistați un număr record de cazuri – aproape 260. Cei mai mulți copii ajung aici cu ajutorul unor rude, vecini, profesori, medici. Ca și alte structuri abilitate în protecția victimelor pentru victimele violenței în familie centrul funcționează grație suportului din partea donatorilor străini. Potrivit Rodicăi Corețchi, managerului centrului „reabilitarea unui copil victimă a violenței durează în cele mai grave cazuri, până la 2 ani” [2, p. 55].

Informația prezentată anterior și cea care urmează să o prezint ne și dă dovadă de faptul că violența domestică, reprezintă o problemă acută inclusiv și pentru Republica Moldova, iar statistica oficială vine să ne confirme situația reală în domeniu. Astfel, în anul 2000, în Republica Moldova, în rezultatul relațiilor familiale agresive au fost comise 82 omoruri premeditate și 92 cazuri de leziuni corporale grave. În 2001 au fost înregistrate 45 cazuri de omoruri premeditate și 40 cazuri de leziuni corporale grave, iar în anul 2002 – 85 cazuri de omoruri premeditate și 39 cazuri de leziuni corporale grave. Omorurile în familie au constituit 19,6% din numărul total al omorurilor săvârșite. Pe parcursul a primelor 3 luni ale anului 2005 pe teritoriul republicii au fost înregistrate 12 crime în familie: inclusiv 4 omoruri (în două cazuri soții și-au ucis soțiile, 1 caz – frate pe frate) și 8 cazuri de vătămări intenționate grave a integrității corporale (soțul soției – 6 cazuri, frate/frate – 1 caz, fiul mamei – 1 caz). Astfel, se atestă că în familie, totuși mai des, anume femeile sunt supuse violenței. Comparativ cu perioada respectivă a anului 2004 (15 cazuri) se atestă o descreștere cu 3 cazuri.

În același timp statisticile neoficiale constată amploarea fenomenului, dat fiind faptul că în realitate, majoritatea cazurilor de violență domestică rămân înafara statisticii oficiale. Acestea respectiv dau dovadă de faptul că legislația națională poartă un caracter declarativ,

deoarece lipsesc mecanismele de realizare a prevederilor legislației, precum și resursele financiare necesare [3, p. 227].

Actualmente, când în Republica Moldova, stat independent și democratic, se produce conștientizarea drepturilor și libertăților omenești, violența în familie asupra femeilor a încetat de a mai fi un fapt tănuit. Regretabil, dar există informație obiectivă și verosimilă privind amploarea acestui flagel social în țara noastră. Cu toate că este cunoscut că majoritatea infracțiunilor săvârșite cu aplicarea violenței sunt comise în familie, statistica oficială în cazul dat nu reflectă situația reală a infracțiunilor din familie îndreptate anume împotriva femeilor, deoarece cea mai mare parte a victimelor nu solicită ajutorul organelor de afaceri interne. Ele nu sunt sigure că poliția poate să le acorde un ajutor efectiv ori se tem că lucrătorii poliției le vor învinui pe dânsese de toate cele întâmplate, ele se tem de răzbunarea opresorilor, ori că nu doresc intentarea unui proces penal împotriva soțului, în cele din urmă, intenționează să tănuiască faptele din cauza neîncrederii din partea poliției și a comunității care nu tratează problema cu destulă seriozitate. Femeile acestea suportă nu numai teamă, dar și rușine și umilintă, din cauza că au fost supuse actelor de violență din partea omului apropiat [2, p. 37].

Sondajele publice demonstrează răspândirea semnificativă a violenței asupra femeilor în familie din republică. Se poate afirma că în Republica Moldova, de altfel ca și în întreaga lume, agresivitatea soțului în raport cu femeia este considerată de către societate ca fiind admisibilă, situație care nu acceptă amestecul chiar și în cele mai dramatice clipe. De aceea, deși țara noastră a ratificat documentele ONU privind protejarea oricărui om împotriva violenței și batjocurii și cu toate că există articole analoage în Constituția țării și în Codul penal al Republicii Moldova, femeia totuși nu este protejată suficient de violență din partea soțului. Atât printre colaboratorii organelor de drept, cât și printre locuitorii țării este pe larg răspândită părerea precum că femeia-victimă se face ea însăși vinovată de violența asupra ei, că ea este cea care o provoacă și că o merită. Anume stereotipurile acestea primejdioase ale conștiinței publice după care victima este vinovată de ce se întâmplă, că membrii familiei vor soluționa ei înșiși situația cu care se confruntă, anume aceste stereotipuri constituie una dintre cauzele principale ale faptului că acest flagel social înspăimântător continuă să curme și să calicească un număr considerabil de vieți [3, p. 116].

Potrivit unui studiu demografic, realizat în Republica Moldova, în anul 2007, se confirmă următoarele aspecte ale violenței familiale:

- În R. Moldova două din cinci femei au fost supuse unei sau altei forme de violență.
- ¼ din toate femeile intervievate (27%) au fost supuse violenței în familie cel puțin odată.
- Circa 1/3 din femeile cu vârsta între 30-40 de ani au suferit în urma violenței de la vârsta de 15 ani.
- Aproximativ 20% din femei sunt abuzate în familie, inclusiv sunt bătute de soți „sistematic” sau deseori.
- 60% din femeile divorțate declară că au fost supuse diferitor forme ale violenței în familie.
- 29% de femei din mediul rural declară că au avut cazuri de violență în familie în comparație cu 24% de femei din mediul urban.

- 18% din femeile cu studii superioare au declarat că au suferit în urma violenței, comparativ cu 28% din femeile cu studii secundare [2, p. 33].

Datele acestui studiu ne și pot demonstra faptul că, în cele mai dese cazuri, victimele violenței domestice confirmă actul după ce au divorțat sau când sunt implicate și organele de poliție.

Prin urmare, violența în familie nu constituie un fenomen propriu fiecărei familii și fiecărei culturi în aceeași măsură. În plus, recurgând la violență, noi transmitem strategia noastră copiilor, le transmitem schema noastră de comportament, fapt ce în viitor va conduce la comportamentul lor agresiv. De aceea în societatea noastră, când în timpul conflictului argumentele se epuizează, se recurge la actele de violență (dacă omul nu este de acord cu tine, aplică forța, bate-!). Împărtășind obiceiurile și tradițiile patriarhale depășite care promovează violența împotriva femeilor, noi înșine susținem violența în familie, în țara noastră, precum și rețeaua internațională a violenței împotriva femeilor!. Unele culturi și familii susțin mai mult violența împotriva familiei, decât altele. Factorii aceștia culturali periculoși și sociali creează obstacole ce complică anihilarea violenței în familie împotriva femeilor. Obiceiurile dăunătoare și tradițiile culturale sunt generate de un astfel de fenomen cum este patriarhalismul. Anume opiniile și obiceiurile patriarhale o țin pe femeie închisă în casă, o plasează la același nivel cu marfa ce se cumpără și se vinde, (nu) sancționează dominația bărbatului și toleranța față de violența în familie.

Toate aceste aspecte ne și conduc la concluzia precum că în măsura în care societatea are nevoie de indivizi eficienți, implicați social, ea are nevoie de indivizi ale căror nevoi de bază să nu mai constituie o problemă, indivizi care să poată funcționa fericiți. Dar satisfacția unui individ nu este permisă dacă realizarea ei se face în detrimentul celorlalți, căci egalitatea indivizilor, în drepturi și obligații e o lege de bază în orice stat democratic. Dar să nu ne axăm la aspectul legal al violenței domestice, deoarece ne interesează și altele, pentru a ajunge la o concluzie generală și nu specifică. Așadar, obiceiurile dăunătoare și tradițiile depășite practicate de către societate, care tratează femeia ca pe un om „de rangul al doilea”, constituie factorul decisiv la formarea atitudinii agresive față de femei. Aceste opinii tradiționale răspândite în societate ori practicate în familii le oferă bărbaților dreptul de proprietate asupra soției proprii, în cadrul sistemului patriarhal bărbatul este investit cu dreptul de a-și controla în totalitate soția care se află sub tutela sa și s-o pedepsească pentru comportamentul care se consideră necorespunzător cu această cultură, comunitate, familie. O concepție culturală tradițională periculoasă o constituie faptul că în societate familia este considerată drept un segment inviolabil în care nu este admisă imixtiunea persoanelor străine și nici a statului. De aceea în societatea noastră, în statul nostru, care promovează echitatea tuturor cetățenilor, tradițiile depășite și obiceiurile dăunătoare subminează asigurările oficiale privind egalitatea, iar femeia se află într-o situație dezavantajoasă univocă.

Referințe bibliografice

1. Neamțu, G. ș. a. *Tratat de asistență socială*. Iași: Ed. Polirom, 2003. 1016 p.
2. *Situația copiilor și familiei în Republica Moldova: Evaluare și analiză 2000-2001*. Ch.: Ed. 1 Cartier, 2002. 64 p.
3. Rădulescu S. *Sociologia problemelor sociale ale vîrstelor*. București: Ed. LUMINA LEX, 1999. 440 p.